

راهنمایی

در زمینه ازدواج از دیدگاه اسلام

محمد رضا مطهری

مقدمه

می‌کند: «از جمله نشانه‌های وجود خداوند این است که برایتان از جنس خودتان همسرانی آفریده تا بدان‌ها آرام گیرید و میان شما و آن‌ها دوستی و مهربانی قرار داد. در این (دوستی و محبت) برای کسانی که تفکر می‌کنند، نشانه‌هایی وجود دارد.» (روم: ۲۱)

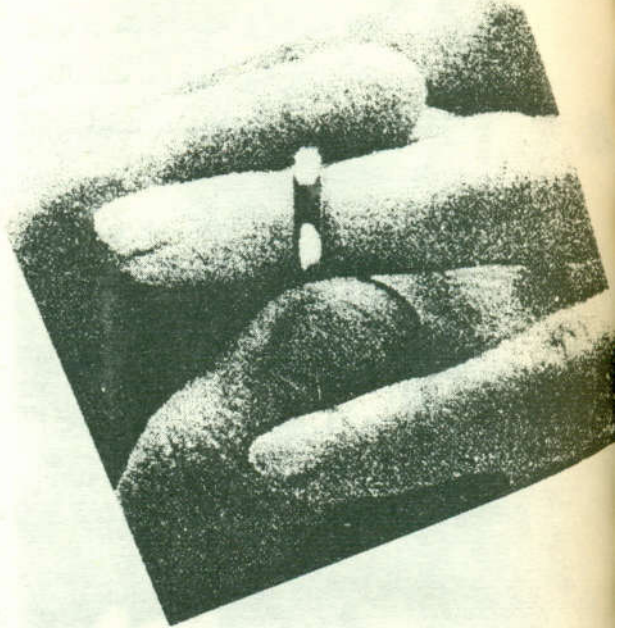
اسلام برای تحکیم کانون خانواده و جلوگیری از فروپاشی آن، قوانین خاصی وضع کرده و بر طبق آن، محدوده وظایف هر کدام از اعضا را تعیین نموده است. به طور کلی، این مقررات را به چند دسته می‌توان تقسیم کرد:

۱- مقرراتی که مربوط به پیش از تشکیل خانواده است و از زمان خواستگاری باید

ازدواج، تاریخچه‌ای به قدمت پیدایش انسان‌ها در کره زمین دارد و در تمام مکاتب و ادیان مطرح است اما هیچ مکتبی به اندازه اسلام برای این موضوع اهمیت قایل نبوده است. اسلام اساس ترقی و رشد و تکامل در تمامی شؤون زندگی را در چگونگی تشکیل خانواده‌ها می‌داند و برای این مهم اهدافی در نظر گرفته است؛ قرآن مجید خلقت همسران و ایجاد رشته مودت و دوستی بین زن و مرد را از نشانه‌های شناخت خداوند شمرده و به برخی از فواید ازدواج مانند آرامش روحی و جسمی، ارضای غریزه جنسی، ایجاد دوستی و علاقه، بقای نسل و تکامل فرد، اشاره

اقتصادی و روانی، فایق آیند و فرزندان خود را مطابق موازین و برنامه‌های دینی تربیت کنند. در این زمینه، رسول اکرم صلی الله علیه و آله می‌فرمایند: «زن را برای زیبایی‌اش به همسری مگیر؛ چون ممکن است جمال زن باعث پستی و سقوط اخلاقی‌اش بشود. هم‌چنین به انگیزه مالش، با او پیوند زناشویی برقرار مکن؛ زیرا مال می‌تواند موجب طغیان او گردد، بلکه به سرمایه دینی‌اش متوجه باش و با زن با ایمان ازدواج کن.»^(۱)

رعایت گردد.

مردی به امام حسن علیه السلام عرض کرد: دختری دارم، او را به ازدواج چگونه فردی درآورم؟ حضرت فرمودند: «او را به ازدواج مردی با تقوا درآور؛ که اگر دوستش داشته باشد، او را گرامی می‌دارد و اگر هم دوستش نداشته باشد، به او ستم نمی‌کند.»^(۲)

۲- وظایف و حقوقی که هر یک از افراد خانواده پس از تشکیل خانواده باید رعایت کنند.

دو اصل دین و اخلاق نیک، ملاک‌های اصلی برای شایستگی زن و شوهر است و این اصل چه در دوران جنینی و شیرخوارگی، و چه در سایر مراحل زندگی کودک و تربیت او نقش بسزایی دارد. پیامبر گرامی اسلام صلی الله علیه و آله می‌فرمایند: «بهترین زنان شما زنی است که وقتی همسرش به او می‌نگرد، شاد و مسرورش گرداند.»^(۳) مردی در این زمینه با حضرت ابوالحسن علیه السلام مشورت نمود و عرض کرد: یکی از بستگانم از دخترم خواستگاری کرده، ولی او اخلاق بدی دارد. حضرت فرمود: «اگر بد خلق است، دخترت را به ازدواج او درنیاور.»^(۴)

۳- مقرراتی که در صورت عدم توافق زن و مرد و انحلال خانواده و یا فوت یکی از افراد آن باید عمل شود.

معیارهای انتخاب همسر از دیدگاه اسلام

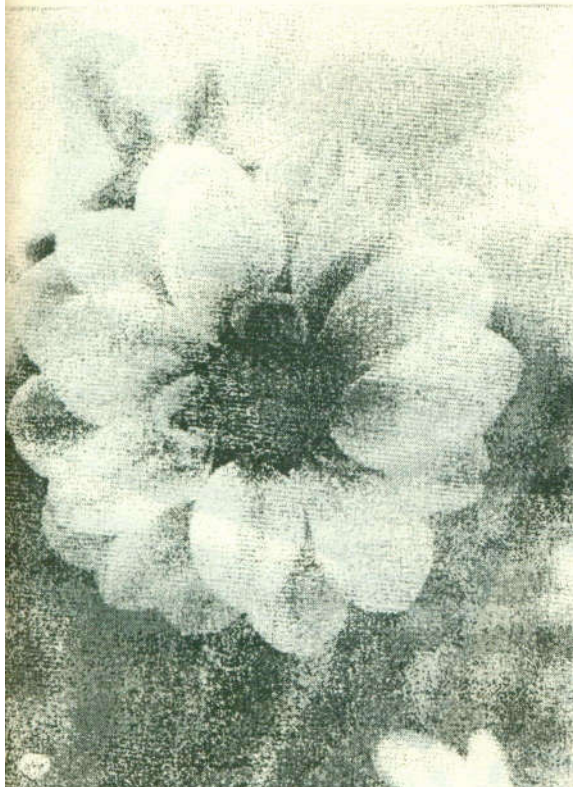
شرایطی که باید همسر دارا باشد عبارتند از:

۱- داشتن ایمان، تقوا و حسن خلق
ایمان و تقوا ملاک اصلی انتخاب همسر است. در سایه ایمان و تقواست که روابط عمیق عاطفی بین زوجین ایجاد می‌شود. نزد چنین همسرانی، زمینه تا حدود زیادی برای پرورش صحیح فرزندان فراهم است و زن و شوهر می‌توانند همه مشکلات زندگی، اعم از

۲- خوب و شایسته بودن

جابر بن عبدالله انصاری می‌گوید، در محضر

رسول خدا ﷺ بودم. آن حضرت دربارهٔ همسر شایسته چنین فرمود: «بهترین همسران شما کسانی هستند که دارای ده خصلت باشند:

- ۱- برای آمدن فرزندان متعدد آمادگی داشته باشند. (زایا باشند).
- ۲- مهربان باشند.
- ۳- عفت و پاک دامن خود را رعایت کنند.
- ۴- در میان بستگان خود عزیز و سربلند باشند.
- ۵- نزد شوهر فروتن باشند.
- ۶- خود را برای شوهر بیارایند و خود را به او بنمایانند.
- ۷- نسبت به نامحرمان خود نگه دار باشند و پوشش خود را حفظ کنند.

اصالت خانوادگی در نحوهٔ زندگی جدید و در نسل بعد تأثیر دارد. اگر نطفه، که متأثر از خصایص وراثتی والدین است، ناسالم باشد، دیگر امیدی به اصلاح فرزند نیست. به همین دلیل امام صادق علیه السلام می فرمایند: «تَزَوَّجُوا فِي الْحَجَرِ الصَّالِحِ، فَإِنَّ الْعِرْقَ دَسَّاسٌ»؛^(۷) با خانواده شایسته ازدواج کنید؛ زیرا ژن‌ها خصایص والدین و اجداد را به نسل بعدی سرایت می دهند.

پیامبر گرامی اسلام صلی الله علیه و آله در این مورد به مردم آگاهی می دهند و می فرمایند: «إِنَّهَا النَّاسُ إِيَّاكُمْ وَخَضْرَاءُ الدَّمَنِ»؛^(۸) ای مردم بپرهیزید از گیاهان سبز و خرمی که در مزبله دان‌ها پرورش یافته است. وقتی توضیح خواستند، مقصودشان را زنان زیبا و خوب رویی دانستند که در محیط فاسد و خانوادهٔ بد پرورش یافته اند.

- ۸- از شوهر حرف شنوی و اطاعت داشته باشند.
 - ۹- در مسائل جنسی، میل شوهر را جلب کنند.
 - ۱۰- در عشق و علاقه به شوهر، افراط نکنند و حد اعتدال را حفظ نمایند.»^(۵)
- در جایی دیگر، رسول اکرم صلی الله علیه و آله می فرمایند: «مِنْ سَعَادَةِ الْمَرْءِ الزَّوْجَةُ الصَّالِحَةُ»؛^(۶) از سعادت مرد این است که دارای همسری شایسته و خوب باشد.

۳- اصالت خانوادگی

اسلام تأکید دارد که دربارهٔ سابقهٔ خانوادگی همسر، تحقیق لازم صورت گیرد و به خصوص، مراتب ایمانی و اخلاقی او در نظر گرفته شود و نیز تا حد امکان، همسر از خانواده‌ای پاک و عقیف انتخاب گردد. این

۴- توجه به کفویت

ازدواج با افراد هم‌کفو و هم‌شان باعث توافق بیشتر در زندگی می‌شود؛ زیرا درصد بالایی از اختلافات بین زن و شوهرها در نتیجه نبودن طرفین در یک شأن و طبقه است. کفویت در جنبه‌های ایمانی، فکری، اقتصادی و... مطرح است، اما تکیه اساسی اسلام در کفویت، بیشتر بر مسأله ایمان و اعتقاد است. علت این‌که پیامبر ﷺ، حضرت علی علیه السلام را برای همسری دختر خود انتخاب نمودند، همین مسأله بوده است. بعضی روایات، کفویت، را شامل دو چیز دانسته‌اند: یکی عفت ناشی از ایمان و اعتقاد و دیگری تأمین امکانات زندگی.^(۹)

امام صادق علیه السلام می‌فرماید: «الکفو أن يكون عقیفاً و عنده یسار»^(۱۰) (هم‌ردیف در ازدواج) کسی است که عقیف باشد و مالی هم داشته باشد.

مصدق این فرموده پیامبر گرامی اسلام ﷺ را که «هر زن مسلمانی، کفو هر مرد مسلمان است»، در ماجرای ازدواج جویر می‌یابیم؛ جویر مردی از اهل یمامه، تازه مسلمان شده و به مدینه آمده بود. او مؤمن و مخلص، ولی سیاه پوست و مستمند بود و در مسجد زندگی می‌کرد. روزی پیامبر ﷺ به او فرمودند: چرا ازدواج نمی‌کنی؟ جواب داد: چه کسی به من بینوا زن می‌دهد؟ پیامبر ﷺ فرمودند: اسلام هر خوار و ذیلی را عزیز کرده است. برو نزد زیاده‌ن و لید - از اشراف انصار - و دختر او را خواستگاری کن. جویر فرمایش پیامبر ﷺ را به زیاد گفت. زیاد پاسخ داد: ما دخترانمان را به هم ردیفان خود - از

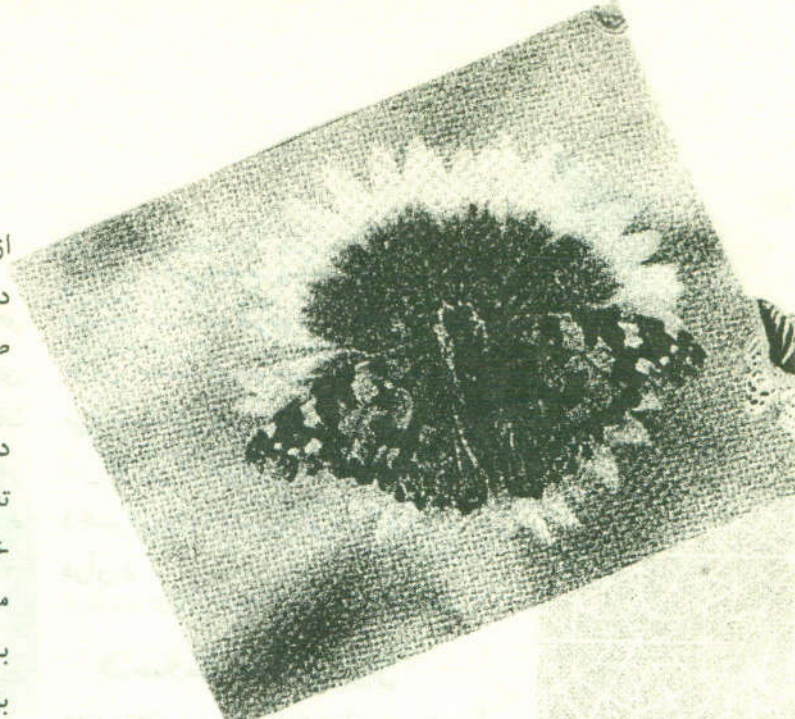
انصار - می‌دهیم. پیامبر ﷺ، که ماجرا را متوجه شدند، فرمودند: «ای زیاد، جویر مؤمن است، هر مؤمنی کفو زن مؤمنه و هر مرد مسلمانی کفو زن مسلمان است.»^(۱۱) زیاد پس از این فرمایش پیامبر ﷺ، اطاعت کرد و دخترش را با تشریفاتی، به ازدواج جویر درآورد.

۵- سلامت جسم و روان

عدم سلامت، مانع از ازدواج نیست، ولی در تداوم زندگی مشترک اثر منفی دارد. بر همین اساس، علمای اخلاق با استفاده از روایات اسلامی، گفته‌اند: با شش گروه از زنان ازدواج نکنید؛ یک گروه از این‌ها زنان آنانه هستند؛ یعنی بسیار ناله می‌کنند، مریض احوالند و خود را به بیماری می‌زنند.^(۱۲)

پیامبر اسلام ﷺ به مغیره بن شعبه، که دختری را برای همسری خود نامزد کرده بود، فرمود: «پیش از ازدواج، درباره مزایای جسمی دختر مورد نظرت تحقیق کن؛ زیرا این بررسی در ایجاد الفت و محبت و توافقی‌های بیش‌تر بین تو و همسرت پس از ازدواج، تأثیر زیادی دارد.»^(۱۳) به همین دلیل به مرد اجازه داده شده در انتخاب همسر، برای به دست آوردن اطلاعات بدنی، یک بار به زن نظر بیفکند.

سلامت فکر و اندیشه نیز بر سلامت رفتار و اعتدال در برخوردها، اثر بسزایی دارد؛ زیرا روابط انسانی زوجین، تابع شرایط نفسانی و روانی آن‌هاست و با عدم وجود سلامت روان، نمی‌توانند روابط مستحکم خانوادگی را بنیان گذارند.

از شرایط اساسی ازدواج نیستند و ازدواج دختر و پسر مسلمان با وجود این اختلافات، صحیح است.

امام صادق علیه السلام فرمود: رسول خدا صلی الله علیه و آله دختر عبدالمطلب را به ازدواج مقدار در آورد تا ازدواج به سهولت صورت گیرد (تعنیات خرافی و تشریفات جاهلی از میان برود) و مسلمانان از رسول خدا صلی الله علیه و آله پیروی کنند و بدانند که «گرامی‌ترین آن‌ها نزد خدا، باتقواترین آن‌هاست.» (۱۶)

بنابراین، باید مسائل جزئی و ظاهری از قبیل ثروت، زیبایی، مقام و دل‌بری کم‌تر مورد توجه قرار گیرد و در مقابل، سعی شود ملاک‌های ضروری و اصلی هم‌چون ایمان، تقوا و اصالت خانوادگی بیش‌تر مورد اهمیت قرار گیرد. پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله نهی فرمودند که زنی را برای مال یا جمالش بگیرند؛ زیرا مالش موجب طغیان و جمالش مایه تباهی اوست. ملاک اصلی برای زن، دین و ایمان اوست. (۱۷)

● پی‌نوشت‌ها

- ۱- ملا محسن فیض کاشانی، محجة البیضاء، ج ۳، ص ۸۵
- ۲- جمال‌الدین محمدالابشهی، المستطرف، ج ۲، ص ۲۱۸
- ۳- حسن بن فضل طبرسی، مکارم الاخلاق، ص ۱۰۳
- ۴- محمدبن یعقوب کلینی، فروع کافی، ج ۵، ص ۳۲۴
- ۵- محمدبن حسن حرّ عاملی، وسائل الشیعه، ج ۱۴، ص ۱۴
- ۶- محمدبن یعقوب کلینی، اصول کافی، ج ۵، ص ۳۲۷
- ۷- حسن بن فضل طبرسی، پیشین
- ۸- محمدبن یعقوب کلینی، پیشین، ج ۵، ص ۳۳۲
- ۹- محمدبن حسن حرّ عاملی، ج ۱۴
- ۱۰- وافی، ج ۳، ص ۱۸
- ۱۱- محمدبن یعقوب کلینی، پیشین، ج ۵، ص ۳۴
- ۱۲- همو، فروع کافی، ج ۵، ص ۳۲۵
- ۱۳- محمدبن حسن حرّ عاملی، باب ۳۵
- ۱۴- جعفریات، ص ۹۲
- ۱۵- محمدبن علی بن علی بن بابویه، روضه المتقین، ج ۸
- ۱۶- محمدبن یعقوب کلینی، ج ۵، ص ۳۴۴
- ۱۷- نکاح المستدرک، باب ۱۳، خ ۱ و ۲

امام صادق علیه السلام از رسول اکرم صلی الله علیه و آله نقل کرده‌اند که آن حضرت فرمودند: «از ازدواج با احمق پرهیزید که هم‌نشینی با او مایه اندوه و بلاست.» (۱۴)

ع‌دیگر معیارها

از معیارهای دیگری که در لابه لای احادیث اسلامی به چشم می‌خورد و پس از موارد مزبور، باید مورد نظر قرار گیرد، عبارت است از: دوشیزگی همسر، نداشتن قرابت و فامیلی نزدیک، زیبایی و ...

رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمودند: «بهترین زنان شما، زنی است که بچه‌آور، مهربان، پاک‌دامن، نزد فامیل محترم و در برابر شوهر متواضع باشد، خود را برای شوهر بیاراید، به دیگران بی‌اعتنا و در خلوت، در اختیار همسر خود بوده و مثل برخی از مردان مبتذل نباشد.» (۱۵)

ملاک‌های غیر ضروری در انتخاب

همسر

عدم وجود اختلافات نژادی، سنی و منطقه‌ای